VAI VALDES LOCEKLIM PIENĀKAS KOMPENSĀCIJA PAR NEIZMANTOTO ATVAĻINĀJUMU

Posted on 9. aprīlis, 2026 by birojs@cersjurkans.lv

Ja tiek prasīta kompensācija par iepriekšējos gados neizmantoto ikgadējo atvaļinājumu, būtiska nozīme ir tam, kādās tiesiskajās attiecībās atvaļinājums nav ticis izmantots. Praksē nereti rodas jautājums, vai šādas tiesības vienādā apjomā attiecas uz visām nodarbinātajām personām, piemēram, vai kapitālsabiedrības valdes loceklis, ar kuru sabiedrība noslēgusi darba līgumu, var pretendēt uz kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu tāpat kā jebkurš cits tās darbinieks.

Ikgadējais apmaksātais atvaļinājums ir viena no darbinieka pamattiesībām – tiesības uz atpūtu un darbspēju atjaunošanu. Darba likuma (DL) 149.panta 1.daļā noteikts: ikvienam darbiniekam ir tiesības uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu. Šāds atvaļinājums nedrīkst būt īsāks par četrām kalendāra nedēļām, neskaitot svētku dienas.

Šīs tiesības pamattiesību līmenī izriet no Latvijas Republikas Satversmes 107.panta, kā arī ir nostiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 31.panta 2.punktā. Ikgadējais apmaksātais atvaļinājums ir būtisks elements darbinieka tiesību uz taisnīgiem darba apstākļiem nodrošināšanā.

Savukārt, izbeidzot darba tiesiskās attiecības, darba devējam saskaņā ar DL 149.panta 5.daļu ir pienākums izmaksāt kompensāciju par visu neizmantoto ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, tādējādi nodrošinot darbinieka tiesību uz atvaļinājumu aizsardzību finansiālā izteiksmē.

Vai šādas tiesības attiecas arī uz valdes locekli? Latvijas Republikas Senāts 2023.gada 22.marta spriedumā lietā SKC-86/2023 ir sniedzis atbildi uz šo jautājumu.

Lietas būtība

Lieta tiesā tika izskatīta saistībā ar prasību par darba tiesisko attiecību izbeigšanu, atlaišanas pabalsta

un atlīdzības par neizmantoto atvaļinājumu piedziņu. Prasītājs vienlaikus bija attiecīgās kapitālsabiedrības valdes loceklis un dalībnieks, kuram piederēja 50% sabiedrības balsstiesīgā pamatkapitāla daļu. Laika periodā no 2004.gada 23.februāra līdz 2014.gada 1.janvārim viņš sabiedrībā bija nodarbināts finanšu direktora amatā, savukārt no 2014.gada 1.janvāra līdz 2020.gada 10.martam – projekta vadītāja amatā.

Tā kā persona kopš 2004.gada 1.jūlija nebija izmantojusi ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, apgabaltiesa, izskatot lietu, atzina, ka saskaņā ar DL 149.panta 5.daļu tai pienākas atlīdzība par visu neizmantoto atvaļinājumu darba tiesisko attiecību periodā. Savukārt Senāts vērtēja, vai kapitālsabiedrības valdes loceklim šādā situācijā ir tādas pašas tiesības kā darbiniekam.

Vai valdes loceklis nav darbinieks

DL 3.pants paredz, ka darbinieks ir fiziskā persona, kas uz darba līguma pamata par nolīgto darba samaksu veic noteiktu darbu darba devēja vadībā.

Senāts atzina, ka valdes loceklis nevar atsaukties uz tiesību ierobežošanu attiecībā uz ikgadējo atvaļinājumu, jo viņš pats noteica savu pienākumu izpildes un atpūtas laika organizāciju.

Atbilstoši Senāta spriedumā norādītajam valdes loceklis kapitālsabiedrībā darbojas uz pilnvarojuma līguma pamata. Līdz ar to valdes loceklim piešķirtie uzdevumi sabiedrības interešu pārstāvībā vērtējami atbilstoši Komerclikumam un citām tiesību normām, kas regulē pilnvarotāja un pilnvarnieka attiecības.

Senāts secināja: ja persona vienlaicīgi ir valdes loceklis un dalībnieks un tai pieder vismaz puse no sabiedrības kapitāla daļām, nav šaubu, ka šī persona neatrodas padotības attiecībās ar sabiedrību vai tās pārvaldības institūcijām. Līdz ar to Senāta ieskatā uz šādu personu nevar attiecināt darbinieka statusu.

Līdzīgu pieeju apstiprina arī citā Senāta spriedumā atzītais. Proti, 2019.gada 7.marta spriedumā lietā SKC-356/2019 norādīts, ka Civilprocesa likuma normas, kas darbiniekus atbrīvo no tiesas izdevumu samaksas prasībās par darba samaksas piedziņu un citiem darbinieku prasījumiem, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, nav piemērojamas valdes locekļa prasījumiem par atlīdzības piedziņu un citiem prasījumiem.

Pamatlietā Senāts papildus atzina, ka valdes loceklis nevar atsaukties uz tiesību ierobežošanu attiecībā uz ikgadējo atvaļinājumu, jo viņš pats noteica savu pienākumu izpildes un atpūtas laika organizāciju. Persona nevar vienlaikus būt gan tā, kura nosaka darba un atpūtas laika kārtību, gan tā, kura iebilst pret noteiktās kārtības ierobežojošo raksturu. Tā kā valdes loceklis netiek pielīdzināts darbiniekam, viņš nevar pretendēt uz DL 149.panta 5.daļā paredzēto kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu.

Eiropas Savienības prakse

Senāts savā spriedumā ir atsaucies arī uz Eiropas Savienības Tiesas (EST) praksi, kurā atzīts, ka valdes locekļa statusa atbilstība darba ņēmēja jēdzienam ir atkarīga no pakļautības attiecību esības. Šī atbilstība ir vērtējama atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem, tostarp ņemot vērā valdes pakļautību citām kapitālsabiedrības pārvaldes institūcijām (skatīt, piemēram, EST 2010.gada 11.novembra spriedumu C-232/09).

Tas nozīmē, ka noteiktos gadījumos valdes loceklis tomēr var atbilst darba ņēmēja statusam ar visām no tā izrietošajām tiesībām. Izšķiroša nozīme ir tam, vai konkrētajā situācijā ir konstatējamas pakļautības attiecības.

Arī vienā no 2025.gada Senāta nolēmumiem (lietā SKC-113/2025) ir norādīts – EST, izvērtējot saikni starp valdes locekli un kapitālsabiedrību, atzinusi, ka valdes loceklis atbilst darba ņēmēja statusam EST judikatūras izpratnē, ja viņš:

- pret atlīdzību sniedz pakalpojumus kapitālsabiedrībai (kura viņu ir iecēlusi valdes locekļa amatā un kuras neatņemama sastāvdaļa viņš ir);
- veic savu darbību citas šīs kapitālsabiedrības struktūras pārvaldībā vai kontrolē;
- jebkurā brīdī bez ierobežojumiem var tikt atsaukts no pienākumu pildīšanas.

Šajā lietā Senāts atzina, ka direktīvas 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 7.panta 1. un 2.punkts, pamatojoties uz Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 31.panta 2.punktu, ir tieši piemērojams tiesiskajās attiecībās starp kapitālsabiedrībām un to valdes locekļiem, ja vien konkrētais valdes loceklis atbilst darba ņēmēja jēdzienam.

Informācija par publikāciju:

AUTORES:

Inita Apšeniece, "Zvērinātu advokātu birojs CersJurkāns" SIA, zvērināta advokāte

Jekaterina Puzirevska, jurista palīdze

AVOTS: **iBizness.lv**, 09.04.2026, https://ibizness.lv/raksti/valdes-loceklis/dalibnieks-un-valdes-loceklis/biz-new-v

ai-valdes-loceklim-pienakas-kompensacija-par-neizmantoto-atvalinajumu/34803

PUBLIKĀCIJAS
PDF: https://cersjurkans.lv/storage/2026/04/IA_JP_iBizness_atvalinajuma-kompensacija.docx.pdf